

РОЛЬ ТРАНСПОРТУ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

В статті проаналізовано роль транспорту в розвитку суспільства. Проведено аналіз шкільної програми географії та місце транспортної тематики в географії.

Ключові слова: географія, транспорт, види транспорту, шкільна програма.

The article analyzes the role of transport in the development of society. The analysis of the school program of geography and the place of transport subjects in geography is carried out.

Key words: geography, transport, types of transport, school program.

Ступінь розвитку транспортної системи країни та регіонів - одна з головних ознак її розвитку та якості життя населення. Для України, потреба у сильній розвиненій транспортній системі є нагальною потребою на шляху до європейської інтеграції [8]. Транспорт є і залишається найважливішою ланкою у сфері економіки, його відсутність або низький розвиток стримують економічне зростання та унеможливають його. Транспорт та його складові роблять взагалі можливий територіальний, географічний поділ праці, і саме його розвиток, формування його нових типів і форм включає нові території в світовий поділ праці та сприяє всебічному розвитку регіонів та країн [3].

Транспорт прямо впливає на розвиток господарства і як крупний споживач металів, паливно-мастильних матеріалів та інших продуктів. Фактично, транспорт, на відміну від аграрного сектору економіки та промислової індустрії, не продукує нові види товарів або продукції. Транспорт функціонально не змінює властивості вантажів (фізичні, хімічні) та його якісні параметри [4]. Результатом діяльності транспорту є просторове переміщення речовини, енергії та людей. Транспорт як сектор економіки за своїми статистичними параметрами діяльності є одним з самих географічних, оскільки використовує в звітності параметри вантажів, приведених на відстань, яка є важливим географічним параметром функціонування суспільства [5].

В залежності від рівня розвитку транспортної системи, країни групують наступним чином:

- а) всі види транспорту мають високий рівень (Західна Європа, США, Канада);
- б) більшість видів транспорту мають високий рівень розвитку, але деякі види відсутні. Це, як правило, пояснюється географічними чинниками (природними умовами) та розмірами країни (Японія не має магістральних трубопровідних та регулярних річкових перевезень; Нова Зеландія, більшість країн Африки не мають річкового транспорту в зв'язку зі специфікою гідрологічної системи внутрішніх вод країн та регіонів);
- в) з домінуванням одного виду транспорту (залізничні перевезення – в Індії, автомобільні - в Афганістані, Саудівській Аравії, Непалі) [3].

На сьогодні, найбільш розвинутими транспортними системами володіють країни Західної Європи, Північної Америки. Не дивлячись на розвиток більш сучасних видів транспорту, саме тут зосереджено понад 50% всіх світових залізничних колій, рухомого складу. Для цих країн та регіонів світу характерним є найбільша протяжність та густота автомобільних шляхів, чисельність автопарку та дорожньої інфраструктури тощо [4, 6].

Слід відзначити, що в шкільному курсі географії приділяється певна увага вивченню географії транспорту. Так, в програмі 10-го класу види транспорту та рівень його розвитку присутні практично у кожній темі, оскільки характеристика транспорту та транспортних мереж є складовою географічної характеристики країни та регіону. Грицевич В.С відзначає картографічне забезпечення навчального процесу, який в атласах за 10-11 класи включає наступні теми [2], які мають пряме відношення та присвячені

географічним комунікаціям, а саме: «Автомобільний транспорт. Європа», «Залізничний транспорт. Європа», «Морський та внутрішній водний транспорт. Європа» та «Повітряний транспорт. Європа» [1].

Так, знанневий компонент, який сформульовано як знання «сучасних транспортно-логістичних систем» в програмі географії 10-го класу забезпечується орієнтовною тематикою з наступною редакцією «Сучасні транспортно-логістичні системи та інформаційно-комунікаційні мережі як інфраструктурний каркас глобальної економіки». Знанневий компонент *«показує на карті міжнародні транспортні коридори на території України, основні туристичні потоки до України»*, разом з діяльнісний компонент *«характеризує місце України на світових ринках товарів та послуг, капіталу»* [7] не просто формує знання транспортних міжнародних комунікацій України, але й пояснює їх появу скрізь знання про регіони, які приймають участь у глобальному та регіональному географічному поділі праці.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атлас. Економічна і соціальна географія світу, 10-11 класи. – К.: ДНВП «Картографія», 2015. – 52 с.
 2. Грицевич В.С. Картографічне забезпечення вивчення географії транспорту в школі / Володимир Грицевич, Ірина Когут // Картографічне моделювання та географічні інформаційні системи, Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. — С. 23–25.
 3. Маковецька Л. О.. Географія транспорту – Луцьк: Східноєвроп. націон. ун-т ім. Лесі Українки, 2016. – 118 с.
 4. Мальчикова Д.С. Географія транспорту. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2011. – 76 с.
 5. Мальчикова Д. С. Пилипенко І.О. Фактор відстані у геопросторовій організації суспільства // Географія і сучасність. 2009. – Вип.22. – С.134-139.
 6. Пилипенко І. О. Оцінка зміни периферійності адміністративних одиниць на прикладі Херсонської області // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – Вип. 57. – 2010. – С.31-33.
 7. Програма Географія (Рівень стандарту). <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/21.12.%20geografija/geografiya-10-11final-21112017.doc>
- Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Пилипенко І. О., Яворська В. В. Методологічні засади географії: Підручник. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 366 с.

Рекомендує до друку науковий керівник професор професор Пилипенко І.О.